

—2022—

Üksik nummer 10 kop.



# Meie Mats

Tellimise hind kättesaamisega aastas 4 r. 50 l.,  
6 kuu eest 2 r. 30 l., 3 kuu eest 1 r. 20 l. Toime-  
tusest ise ära viies: aastas 3 r. 50 l., 6 kuu eest  
1 r. 80 l., 3 kuu eest 90 l. Ilmub iga laupäeval.

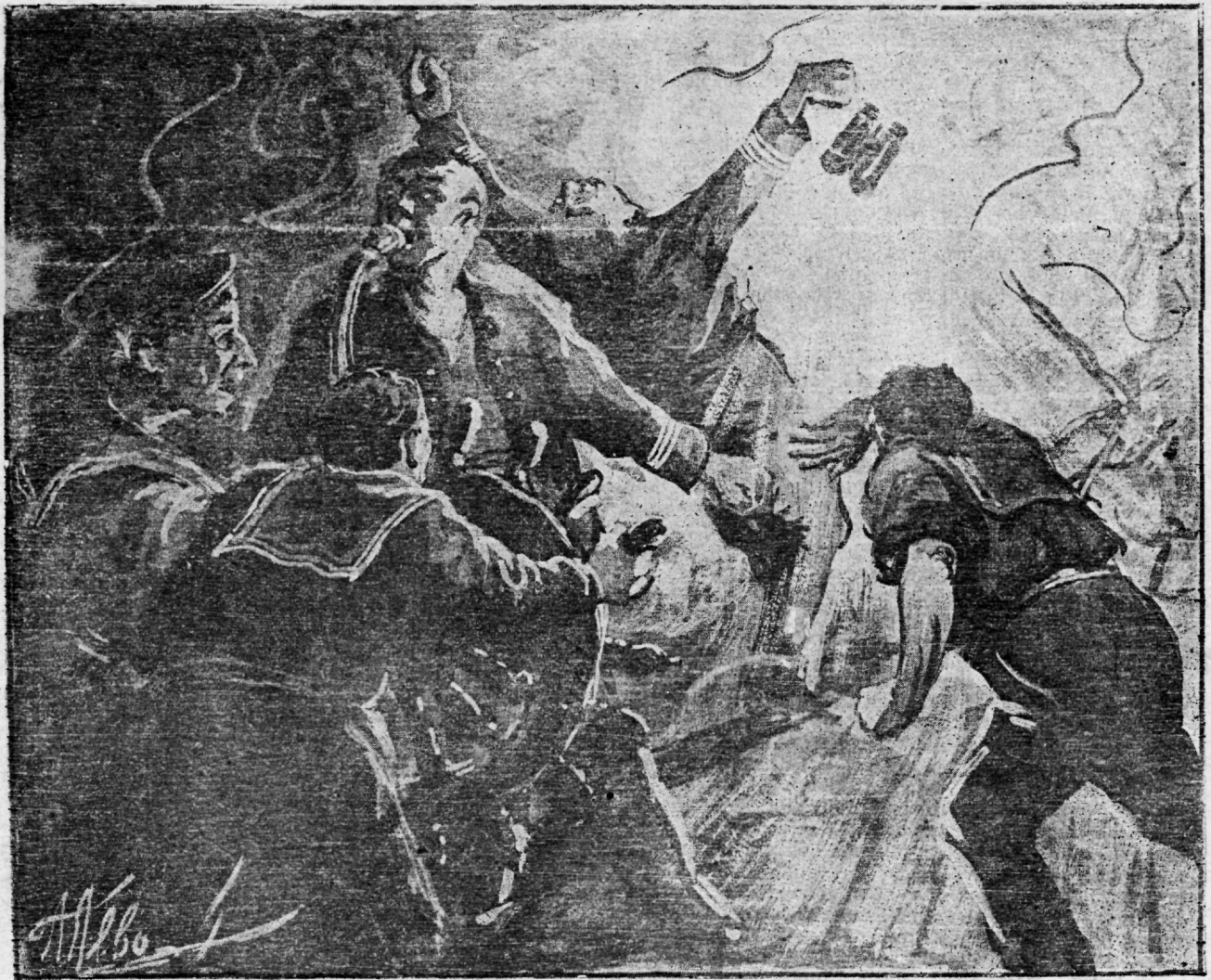
Toimetuse ja talituse:  
Lallinnas, Harju ja Kallistli uulitsa nurgal nr. 15,  
„Leaduse“ raamatukaupluses. Telefon № 740.

„Meie Matsi“ nimi ja selle nimega ühinenud näopilt on ametlikult registreeritud ja kinnitatud 12. detsembril 1914. a № 34191 all.  
Järetegemise eest hoitatakse.

Nr. 20.

Laupäeval, 3. (16.) jaanuaril 1915.

Nr. 20.



Õõttius Jaaglitse mitnilaewa ja Saksa ristleja wahel Põõhja-mereel. Üks Saksa granatideest langeb mitnilaewa  
laele ja häwitab pooled laewameestest.

# Head uut aastat austatud lugejatele

1. jaan. 1915.

soowib Meie Mats.

## Minu sakfit.

Digust belda, ei tea ma ifegi, mispärašt seda sakslast korrapealt minu omats nimetati. Wangi ma ise teda ei wõtnud ja ka pärašt ei teinud ma temaga suuremat tege- mist. Kuid kui minu, siis olgu minu. Mul ei ole midagi selle wastu. Juhtumine selle sakslasega jääb mul siiski wiist eluajaks meelde.

Dugu oli nii. Peale suuri lahinguid B. all ajas meie poolt juba kümme päewa taganawat Saksa korpušt taga. Sakslased sibasid nii ruttu, et meil lootustki ei olnud neid ennemalt näha, kui juba Sathamaa pinnal. Kuid küm- nendal päewal anti meile käst wersta takstümmend taga- neda ja G. all tublile seijkohale asuda, tahe jdeharu wa- hele. Isegi noored soldatid said aru, et sakslased wahe- peal uut jöudu ja julgust on kogunud ning nüüd uueste peale tungima hakkawad, nii et meil jällegi libedad wõit- lused ees seisid.

Jöudsiime seijkohale ja hakkasime kaitsekraawisi kae- wama. Käst oli sügawaid kraawisi teha, nii et meie, nagu nüüd wiisiks, nagu nutid üsna maa alla pugesime.

Dodata ei tulnud kaua. Waewalt saime kaitsekraawid walmis, kui juba suust suhu kuulujutt käis, et kajakad waewalt kümme wersta eemal juba Saksa maakuulajatega karwupidi koos on. Ja kõigest pooltundi hiljem wurisēs esimene Saksa granat üle meie peade . . . Meie batareid hakkasid waenlaste omaši otšima, ja järgmise pooltunni pärašt oli kōit maailm wurinat ja rakšatamišt käis: lahing oli, nagu kord ja tohus, täimas.

Meg hakkas õhtule jõudma. Kindlaste oli arvata, et sakslased õõjel meie kallale ronivad. Walmistame endid. Dotame. Meie kaitsekraawid on mäendkwatule asimekaupa kaewatud, alumisest ülemiseni kahetja kaitsekraawi rida, ja meie ees lage wäli, wersta kaks-kolm, selle taga metsa- salgub, pōdšastitud. Ja seal on sakslased.

Waewalt hakkas pimedaks jääma, kui esimesed kuulid meie kaitsekraawi walli sisse matsatasid. Eõtta jõites mõt- lefin ma palju selle üle, mis ma küll waenlase tule all wiibides tundma saan. Ma tartšim, et ehk toledat hirmu tundma hakkam. Pärišest ei olnud aga lugu sugugi nii, nagu ma seda enesele raamatute ja teiste jutustuste järele ette kujutasin. Kõigepealt sain ma aru, et hirmu ainult ootamatus tekitab. Seal aga, kus juba wiluwust on, ei ole ega wõigi hirmu olla. Elektrotehniker, kes igapäew traatidega tegemišt teeb, mille külge puutumine filmapilšket surma wõib tuua — ei tarda. Maaler, kes laubadesi toltu löõbud ja kōie otšas dōšjuwas kastikeses kirikutorni wärwib — ei tarda. Paigemajas külgehakkawate haigete ofatonnaš töõtaw aršt — ei tarda, olgugi et teda iga tund surm war- ritšeb. Digemndi, nad kōit tundšid hirmu, kuid ainult oma tegewuse esimesestl päewabel. Siis aga wilušid nad häba-

ohuga ära, ja hirm kadus jäädawalt. Sebasama tundšim ka mina. Ešiotša oli kole. Ma tundšim puhta-loomaliktu hirmu. Ešimešt korda kuulšifaju alla sattudes oli mul sama- sugune tundmus, nagu seda äkitšel kuktumisel wōi hoop- i oodates tunneb. Kōit lihakesed ja ergud on rdhuras-oota- mišes pinguli kōitub, iga filmapilš ootab, et waat', waat', praegu . . . Siis aga läts see möõda. Läts wāga ruttu möõda. Wiluwus sai jagu kõigest. Peale wiluwuse on aga ka limbrustonnal suur tähtšus. Ma ei olnud ju ütšinda, waid šadandete šelšimeešte teštel.

Sel õhtul, kui meie „minu sakšitu“ kinni nabšime, oli tšibe töõ. Meie teadšime, et sakslased iga filmapilš meie peale tormi hakkawad jookšma, ja walmistasiime endid šelšeks ette.

Nii see ka tuli. Kōit šündis nii nagu harilikult.

Kaugelt paistšid Saksa wācošade mustjad hulgab, siš lagunesid need kogud ütšituteš täppibekš: sakslased tung- šid ahelas meie peale. Juba on püšid palge pandub, et esimese märguandmiše peale tulb awada. Šeekord laši meie ülemus sakslased nii ligidale, et nende luurtütid tule- andmiše peaaegu seišma jäšid, oma mehi trehwata kartes. Siis aga tajas kōiššona ja meie hakkasiime töõle. Meie taga hakkasid kuulšidubud podšjema, tinarahet üle meie peade sakslastele näkku paistates. Kōit läts libedaste. Minul oli oma seišpaigalt šelgeše näha, et rohkem kui pooleš täpiketeš enam meie kaitsekraawide poole ei liigu, waid liikumataš lahinguwäljale on jäänud. Waršti jäid ka teijed täpikeseš šejatama ja liikušid siš kiireste tagaši, ja kui kiirest weel. Pealetungimine oli tagaši löõbud, sak- slased ei suutnud meie tulb wälja kannatada ja panid kannad wälkuma. Nagu ndiamāel kertšid nüüd weel kaja- kad paremaltpoolt wälja ja kšutasiš huišgades ning wiliš- tades sakslaste kannle. Kuid mõne minuti pärašt hakkasid Saksa pommid uueste rakšatama ja kajakad kadušid kušigile paremalepoole, kuid oma hariliktu wāleduse ja ošaruse tõttu olid nad selle paari minutiga siiski suure hulga waenlaste šurnušešasi maha jõudnud jätta.

Meie olime tuleandmiše ammu juba seišma jätšud, suure pōnerusega kajakate kallašetungimiše huwitawat pilti waa- beldeš. Sel ajal ilmuški korruga „minu sakšit“. Mina nägin teda esimesena. Juhtumisi heitišin ma pilgu lahingu- wälja pahempoolše oša peale, kušt sakslased juba minuti kolme eest täielikult taganenud, ja nägin korruga, et ütš pilš Saksa šoldat meie poole jookšeb, püšši tortewalmis hoi- des ja kōijewalt tarjubes.

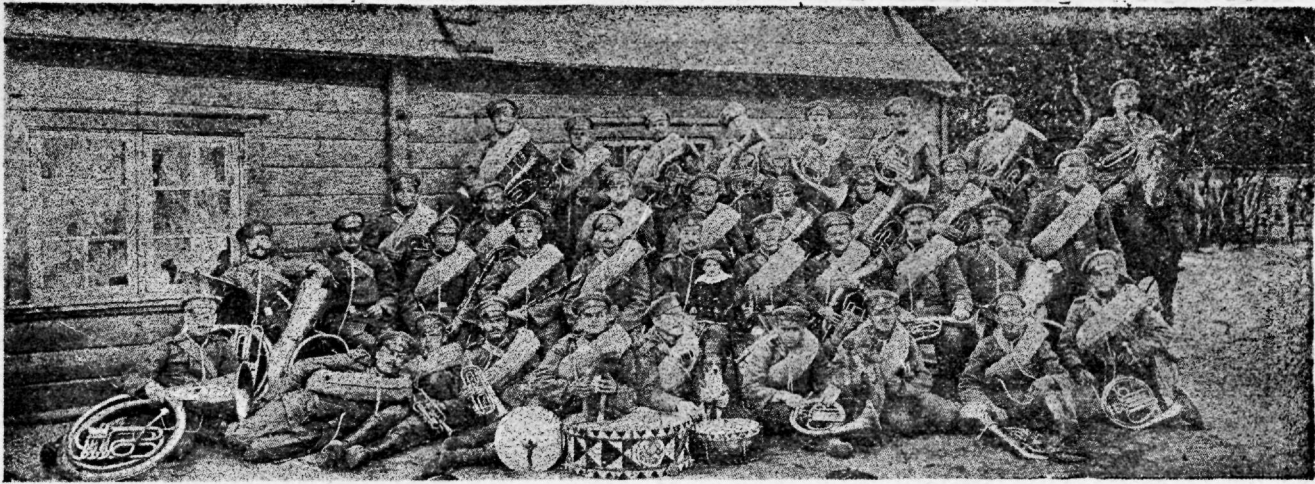
„Waadate, waadate, sakšlane jookšeb!“ hüššim ma.

Nüüd nägid teda kōit. Ta oli šammu šada weel meiešt eemal ja jookšis kiireste, mātaste wastu kōmistades, kuttu- des ja jälle üles tõustes. Oli juba nii pimedawõditu, et me tema nägu enne ei näimud, kui ta meile juba kolmešimne šammu peale oli lähinenud.

„Jootšeb ennašt wangi andma!“ ütles teegi minu kõrwal.

„Pōolatas muidugi wišt,“ tähendas teine.

Kuid mina nägin tema nägu ja mõiššim, et tema mitte „ennašt wangi andma ei jookšeb, waid et midagi pōdrašt, wōi-



Dwinski polgu muusikatoor Tallinnast. Rats tundi enne sõjaväljale minekut ülesse võetud. Wannas'e ülesvõtte.

matut sünnib. See mees jooksis, püüsi tikuhooobi jaots walmis hoides, ja karjus lähisewa, hingeldawa häälega: „Hoch.“

Kui ma jeda idna — Saksja soldati sõjahüüet — kuulsin, sain ma filmapilt aru, milles asi seisab. Saksjalajega oli midagi eratorralist juhtunud, mingi asi tema peajubes ritte läinud. Ta ei märkanud, et tema feltšimehed ammu juba pdgenema olid pannud, ei mõistnud ülepea enam olutorra ja ümbrusega rehtendada, ja jooksis, tikk ees, ühtelugu ebasi, nagu tugewasti käest wibutatud pall.

„Meie peale tormi jookseb ta, aga mitte ennast alla andma,“ hüüdsin ma, ja rddmja, poisifeltšilist lustilise naeru pahwatus, mis korraga ootamata minu ümber tajas, tdenbas mulle, et soldatid minu idnade diglusest aru on saanud.

„Stopp, poisid, ärge laste! Wõtte elusalt, poisid!“ hüüdsid soldatid ldbusalt läbiiegamine.

Ja salkas kargasid soldatid kaitsekraawist wälja, millele pilt, laia pihaga ja tiwris salkslane juba üsna lähedale oli idubnud. Ta nägu oli jooksuist punane, filmad punnis peas, ja suust lähises kärijew „Hoch!“ Temale wastu taranud soldatite jalgani joostes, jäi ta seisatama, tdsstis püüsi ja olets peaaegu meie pika Feodorowi täie hooga läbi sortanud, kuid see idudis eest ära läänata, ja selsamal filmapilgul prantsatas salkslane, kellele ta jala osawaste ette seadis, rasteete maha. Järgmisel filmapilgul rüselesid tuktumise kohal ldbusalt naerda hirnuwad soldatid, sakslast täieste lahjutats teha püüdes.

„Poisid, ta ju hammustab...“ kostis rüselewa huniku seeft Feodorowi hele hää. Kuid ta see karjatus ja teda saatew kolmelordne idimusidna ei tdnelenud wihasft, waid see oli mingifugune ldbus imestus — et, näe, salkslane, ramp, hammustab ta ise.

Rüselemine wältas kaunis kaua. Salkslane rabeles meeleheitlikult wastu. Kui temast wiimaks jagu saadi, ta püüsi tdssteti ja kaitsekraawi talutati, oli tal päriselt hullumeelselt pödrane wäljanägemine. Admataid oli ta muidugi tublisse saanud. Kuid peast jegaselts polnud ta muidugi mitte idmakatest ja tdugetest jäänud, waid oma üksilust, meeletust tormijooksuist, ja, wdib olla, weel rohkem sellest, et waenlane teda korraga niisuguse suure hirwitamisega wastu wdttis.

Selja tahta seotud kättega tdid „waenlased“ ta minu juurde. Ma nägin, kudas seesama Feodorow tale pahema kättega julgustawalt dla peale patutas — parem oli tal juba mingisuguse räbalaga ümber mähitud: salkslane oli tal tats idrme kondini läbi hammustanud. Feodorow patutas temale dla peale ja ütles:

„Noh, saksit, ära karba! Midagi ei tehta sulle. Waata aga, enam ja meie wastu ära mäsja!“

„Rõrgeausus, tdime teie saksitu!“ arwas ta tarwilikut mulle teatada.

„Minu saksitu“ näole oli juba uus ilme tektinud, samajugune meeletu ja taltjutamata. Mul oli juba ennemalt wangiwõdetud Saksja soldatitega tegemist olnud, just esimestel minutitel peale wangistamisft. Ma sain aru, et „minu saksit“ jedasama kardab, mis nad kdil kardawad, ja millega nende ohwitserid neid meelega hirmutawad: et neid peale wangi langemist kole piinasurm ootab. Ja teadsin, et „minu saksit“ pooletunni pärast juba täieste rahulit on ja... süüa palub...

Mõnda nagu ma ette aimanud, sündiski. Digi pooltundi istus „minu saksit“ tumetdsijelt, kaitsekraawi nurgas küürutades. Feodorow kondis tema ligidal, nagu tats palawa pudru ümber. Siis istus tema wastu. Wdttis tastuft tubatakoti, keerutas „plotski“, pistis salkslasele peosse. See waatas iderdi, kuid wdttis siisti wastu. Feodorow keerutas omale teije. Idmbas tikust tuld. Piisid pdlema. Suitsetasid.

„Sul kodus küll ta wist naine, lapsed?“ küsis Feodorow. „Verstehe nicht (ei mdista!)“ wastas salkslane taja.

Feodorow näuas kättega: suuremast wäiksemani. Salkslane mõttes filmapilgu, siis ldi ta nägu selgetks ja ta hakkas midagi ruttu oma keeles jutustama. Feodorow notutas kaastundlikult peaga.

„Ja kere sul ta wist hele?“ küsis ta, küsimust arusaadawate näomoonutustega selgitades.

Salkslane notutas kiirelt peaga. Rahe minuti pärast idmpsis ta ahnelt Feodorowi poolt juhjaritest, keewast weeft ja soolast walmistatud pudri.

Ja muutus taltjaks, nagu kdil teijed enne teda. Kui ta teijel päewal sijetubermangudesse wiimiseks staabi läkitasime, oli terve roob „minu saksitult“ jaatmas. Naerdes tuletasime meelde, kudas ta üfinda tikuga meie tallale tormas.

„Wahwa pois oli! Ühe idnaga, eht idjamees!“

R. C-n.

## „Meie Matsi“ tähttraamat 1915. a. jaots

ilmus 2. trükkis ja on jälle igalpool saadawal. Hind ühes suure Euroopa sõjakaardiga 25 kop., kaardita 20 kop. Tellimise adreks: Pevsels (Tallinn), „Teaduse“ kirjastus.

P. S. Ladust on ta 2. trükk juba otsas.



Andres Zirul,  
Karulaa, Võru kreisist,  
teadm. kadunud.

Arnold Welster,  
wabak. Tartust, haav. 7.  
detš. peast ja pahem. käest.

Julius Koppel,  
wabak. Tallinnast.

Johannes Aud,  
Tallinna kr., praegu sõja-  
väeljal.

Mihail Aud,  
Tallinna kreisist, praegu  
sõjaväeljal.

## Cesti sõjameeste kirjad.

15. detsembril 1914 a.

Kirjutat Teile jälle kirjakeste, ilma selle peale waatamata, et ma kirjade peale vastust seni ei ole saanud. S kuud olen ma juba kodumaast kaugel tegemas sõjaväes olnud ja olen selle ajaga palju asju näinud ja kuulnud, mis endises teenistuses nägemata olid. Nüüd olen ka juba waenlase maa peal käinud, pealegi mitu korda, ja nende elu näinud sõjalises maas. Nagu ma Teile olen kirjutanud, ei ole ma enam polgus, waid diviisi moonarvooori peal. Parajal ajal, kui meie polk N. all waenlasele peale hakkas minema, saadeti mind tagasi diviisi, ja nõnda olen nüüd siin 8. oktoobrist saadit. Siin ei puutu ma enam sõjalini. Meie polk ldi esimese lahingu 2. novembril sakslaste kaotusega, kes eest ära taganesid. Meil oli kõigest 9 surmat ja 16 haawatut. Sakslasi üksi sai ühe tuulevesti juures surma üle 60 mehe, sest nad olid oma kuulipildidega vestis ülewalt ja meie suurühtivägi häwitas selle ära, nagu ma ise olen näinud. Nüüd seniajani ei ole suuremat lahingut olnud. Praegu oleme endi polgust umbes 50 wersta taga ja oleme alles oma maa sees. Siit käime meie oma hobustega sealt heinu toomas ja olen seal talusi ja mõisajasi palju läbi käinud. Wõib olla, on Teil teada, et meie kõik hingetised, mis elavad, sealt ära toome, kõige enne lehmad ja muud loomad ja selle järele inimesed, olgu nad kes nad on. Enamaste on nad kõik naised ja lapsed, need toome ära. Seda häledat vilti, mis ei näe, kui neid kodust ära tuuakse ja sügawale Wenemaa sisse weetakse. Meie kirjutas üks Saksa neiu, kellele meie oma aadressi andsime, et ta üle Wilna on sõitnud ebas. Aga imelik nähtus on, et ühtegi meest ega suuremat poiskest ei ole wangide hulgas, ainult naised, lapsed ja surejad wanad meheraugad. Meie küsimise järele olewat need kõik sõjateenistuses, kes wähegi jõuab mingit ära teha. Praegu, kui piiri peale sõidame, teeb wanker wäike nõhjatuse, tead, et oled piiri peal ja jõuad Sakamaa sisse. Sõidad kui uuesse ilma: ilusad ehitused paistawad kõigeistets silma, põllud on kõik traat-aedasi täis, ühte lapikest ei leia, mis harimata on. Läheme taludesse sisse: uksed on lahti, loerad ja kassid jootsewad eest ära, muud ei näe enam. Majakraam on segamine, ilusad sissejätud toad, ilusad mööblid, mis särawad. Igast talust leiame koduse aptegi; paberi pahna, ajakirjasi, raamatuid on igas majas arwamata palju. Looma laudad, sigade aiad on kõik kiwist, tsemendiga tehtud. Nita ega sauna ma ei ole näinud, wili on neil elumaja pööningu peal. See kõik nätab, et see jõukas ja haritud rahwas on. Aga nüüd on see maa tühi ja paljas, ainult meie sõjawäge näed siin. Meie sõjawägi seijab siin pool Meemeli jõe Lätsti linna all. Kuulu järele olewat linn inimestest tühi,

aga meie mehed pommitawad juurtükidega linna, sest ta olewat miinidega täidetud, näis, millal ebasi läheme. Muudu elu on meil endist wiisi, ainult sõggikraam on meil hea, seda saame waenlase maalt, liha ei jdua ära süta ja kõik muud sõggikraami on saadawal.

Tervis on rahuloldaw, see kord üleüldse on meie kandi meestel sõjas rahuloldaw. Meie käime igapäew sealt heinu ja laeru toomas. üle 13,000 lehma on meilt mööda aetud, kõik on juured talli wäärtusega loomad, Friesti tõugu. Nõnda elame meie praegu rahulikult, ainult kuulnud oleme, kas ta dige on, et Rootsi ta walmistawat meie maade peale tulemist, seda kardame meie kõige rohkem, et siis waest kodu rahu saaks rikutud. Wähemalt on siin kõminat kuulda mõnest kodumaast tulnud kirjakest. Aga meil on ju alati niisugusid juttusi äritud sõjameeste suust kuulda, mis mitte dige ei ole.

Peab see kord kirja lõpetama, olen desurnats, tarwis ka natukene magada, hommiku lähem Sakamaale heinte järele.

Spoovin Teile siis sõdamest kõige paremat, mis iganes sõjamehel soowida on, elage heaste, jälle nägemiseni

Udo Jitsson.

II.

Sõjaväljal, 27. oktoobril

Armas sõber Johannes!

17. augustil olime esimest korda lahingus austriastete wastas. Meie rood oli wälja saadetud „головнымъ отрядомъ“ nii et roo esimene poolroodu ajus positsijasje (seiju-kohtale), kus waenlase eelwägedega tokku trehwas, ja teine poolroodu saadeti ratsanikka (эскадроны) ära wahetama, kes juba enne seal olid ja natukene teelt kõrwal peidetud kohal asusid. Kui waenlase eelwäed eelseiswast metfist, mis umbes 1 1/2 tuhat sammu kaugusel oli, nähtawale tulid, algas esimene poolroodu koge wastastitu tuleandmist, mis hommiku kella 8 — kella 2 peale lõunat kestis, kus kõik tublit mehijust üles näitasid ja üks soldat, nimega Treimann koguni näost haawata sai, ja lõpuks siiski lahingusse jäi. Selles lahingus said mitmed raskest haarwa ja mõned ka koguni surma, ka roo-lomander sai kaks rasket haawa, nii et ta teel ära suri, enne kui Tallinnasse jõudis, tuhu teda tema oma soowi peale wiidi. Lahinguwäljal töid teda oma soldatid waenlase kuulide rabe alt ära, kelle hullas ta kaks eestlast oli, nimega Kuusmann ja Neudor eht nad küll, Sumal tänatud, seal juures ise terweks jäid. Tee peal kuni haawade sildumise kohani, kätis haawatud roo-lomander soldatitel enda nimes üles anda, kes teda kannawad, mida ta ka pärast roo-feltreblile kätis, ta kinkis ta Neidorfille oma uurt mäles-tufelt. Seltsamal ajal pidas teine poolroodu pahemal tiival sõest üleüldsele kohta kirini. Peab tähendama, et

meie rood seal ütfinda oli ja jõud waenlase rohke armu pärast wiimaks rauges, nii et kui meie parajal ajal mitte ei oleks taganenud, siis oleks wõidud  $\frac{1}{4}$  tunni pärast kõik kadunud lapsed olla. Alles taganeedes saime teada, kui suure töö meie ära olime teinud. Meie hoidfime terve waenlase wäe kinni, kes ähwardas meie polgu selja taha minna, kes ähe oja waenlase wäega tüüsi oli, kes juba enamalt paremalt poolt meie seisukohta ette oli jõudnud. Pärast taganemist läksime jälle uueste wõitlusesse, kus meie üks ohwitser surma sai. Seal ei olnud enam meie rood kõik koos, waid pooled olid laiali wõdrastes poltudes, kuhu teegi juhtus. Siis oli meil veel üks tähtis päew 31. augustil. Seal oli meil läst ühe küla ära wõtta, mis peaaegu lähipääsemata sooga lahutatud oli. Seal tuli meil šrapnelli tule all jellest soost läbi jooksta, kus juures küll, Jumal tänatud, üks ainuke haawatud sai. Kui meie külasse jõudfime, leidfime selle juba tühja olevat ja waenlane oli Sani jõe taha põgenenud. Nii oli tarwis teada saada, missugune see jõgi on ja kuidas sealt parem oleks üle pääjeda. Selleks saadeti meie ohwitser ja mind ja veel kümme sõdatit jõe ligemalt järel waatama, mis umbes wersta maad külast eemal oli. Mina tulin esite lagedat põldupibi kuni ühe wallini, jelle wallist kuni jdeni oli maa tiheda pöõstikuga kaetud, kus kahe jammu peale enda ette midagi ei wõidud näha. Seal kästis mind ohwitser S., et wõta kolm sõdatit ja mine waata kui sügaw ja lai jõgi on. Ei aitanud midagi, pidin minema. Wõtsin endaga kolm sõdatit „Wesilind“, „Wirulane“ ja „Jäskla“ kaasa. Oli küll hirmus minna, kuulis lendafid ringi kui erilajepere, kuid siiski sain terwelt tagasi, ja panin S. ette, et jõgi on sügaw ja lai. Kuid nüüd nõuti nende nimetirja, kes roodus midagi tähtsamat ära on teinud, ehk kes iseäralikku wahwust üles on näitanud, et nendele kõrgemalt poolt püha Georgi risti autasuks anda, sest neid on roodu peale tähti 20 lubatud.

S. äärest hakkafime waenlast taga ajama ja said nad wäga hirmsaste lüüa. Kui läbi läksime, olid surnud huntus maas. Meie batoreid oliwad lastnud nelituhat padrunit wälja, see kestis seitse päewa ja ööd, ilma wahetpidamata, õnneks lõppes enne ära kui meie polk oleks pidanud ette astuma, jõudfime parajalt kohale S. ääre kui nemad putked tegiwad. Kõik ei wõi rääkida. Niiud ajame ühtelugu nendele järele, pole veel tänini wastu haklanud.



Nikolai Maksim,  
Põnit, Sauele, haawa-  
tud ja uueste sõjawäljal.

Gustaw Lossmann,  
Stimnast, 11 labingust  
osa wõtnud.

Lähene R. poole, on veel umbes seitsekümmend wersta minna. See oktoobrikuu on üsna ilus olnud, külma küll on õõsetel. Aga septembris oli wihma palju, mis kõige pahem on. Dien tübinenud, peaks warsti lõpetus tulema. Kui kindlus hakkab paisuma, siis ma katsum veel Teile kirjutada. Elage heaste, soowin teile kõigile palju terwisid.

Jumalaga, Johannes Semistat. \*)

▽ ▽

### „Cesti sõjamehe laul.“ \*\*)

Mets ohtab raskelt kurwastuses, walus,  
Et purustanud teda hirmus kuul.  
Ja surmale on pühendand ta ilu  
Ja maha murrab teda wali tuul.

Põld ohtab raskelt, sest ta kandma peab  
Et süüta weri woolab tema peal,  
Ja waitkes pües puhk wad wayrad wõitjor,  
Ei kuuldu enam nende tuttav heal.

Ra jõgi nagu ohtab tafa joostes  
Ja kristall-laened kaeb wad laste  
„Kus on me hõbefelge käl ja wärstus?  
Mits lainte wirwe werest punane!“

Kõik mets ja maa, kõik loodus leinab hewalt,  
Et rahu riisunud neilt inime;  
Ma nagu tuuleks õhtul nende kaebust  
Ja walu ärkab rinnus elule.

Ma kuulen — nagu kaebaks mete peale,  
Et rahu riisunud neilt oleme,  
Ja nende elurõõmu, iluluule  
Me sõjakäras ära riisume.

Sa miham mets, ä' kaeba mete peale  
Su warju ell ehk rahu leiame!  
Ehk täna veel meil laulad surmalaulu  
Kui langeme su okste wilusle.

Sa tulewikus sellest teatust anna  
Mis kurtis sul' üks Cesti sõjamees —  
Reed kaebehealed kodumaale kanna,  
Reid sülle wõttes tuulekeru sees.

Jää waitfeks, rind, ä' leina, ära kaeba,  
Mis saatus toob, on aramuutmata.  
Ma sirutan end julgelt kõigi wastu  
Ja hüüan: „Ditjegu mu isamaa!“

Sani kaldal A. Simson.



Nikolai Rattas,

end. Saaremaa rahukogu sekretäri abi-  
line, läts 5 sõdraga sellis prittapellist  
Sõjawäljal, H. A. wäna.

\*) J. Semistat on wäbe peal langenu. S. l.  
\*\*) Sõjawäljal saabes. S. l.



**Boris Rea,**  
wabat. Tallinnast.



**Roman Wietberg,**  
wabat. Tallinnast.



**Jüri Freemann,**  
Sagerist, sõjaväelaj.



**Jüri Kullerkupp,**  
Kojelt, liituvass laatsaretis.



**Wold. Walter,**  
Tallinnast, tegewas sõjav.



**Feodor Siimann,**  
1. se. t. parem. käest ja  
lühkest haavatud.



**Sergei Rea,**  
praegu sõjaväelaj.



**August Kallas,**  
Saapsalust, jalast haav.



**Jüri Saar,**  
Rina-Kohatust lang. 6.  
nov., kuu:iga p. aft läbi.



**Mihkel Timosta,**  
Ratwerek. fr., langenud  
2. detsembril.



**Aleksander Kurema,**  
Tallinna kreisist, Katust,  
praegu sõjaväelaj.



**Johannes Lori,**  
Lüganufest, paljudest la-  
hinguteist oia wõtnud



**Otto Janson,**  
Tallinnast, praegu sõja-  
wäelaj.



**Alekf. Brinkmann,**  
Ratwerekst, praegu sõja-  
wäelaj.



**Otto Aud,**  
Tallinna kreisist, praegu  
sõjaväelaj.



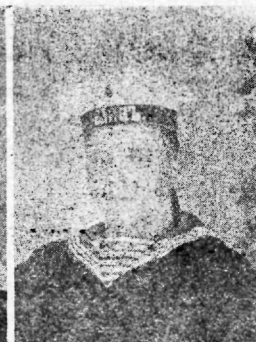
**Nikolai Rea,**  
wabatahtline, praegu  
sõjaväelaj.



**Jaan Markusson,**  
(Markus) Karulast, Wõru  
kreisist, teadm. kadunud.



**Mihkel Kullerkupp,**  
Kojelt, sanitarina sõja-  
wäelaj.



**Aleksander Pihel,**  
Tallinnast „Bajant“ peal.



**Konst. Saarmann,**  
Saapsalu kr., 24. sept.  
parem. käest haav.



**Gustav Lamm,**  
 Riist. 6. nov. haamat.  
 Müüa uueste sõjaväeljal.



**Martin Drit,**  
 Wõistlust. Saawatud ja  
 Sakamaal vangis!



**Johannes Semistar,**  
 langenud.



**Bernhard Kansmann,**  
 Baltistist wabatahtlik.  
 Saawatud pahem. jalast.



**Johannes Wolberg,**  
 Riist. Põrutatud, para-  
 nemisel.



**Gust. Bull,**  
 Kulelaareft, wan. alam-  
 ohwitser. Saaw. 8 nov.  
 pahemast käest.



**Martin Siwlin,**  
 Wõistlust. Kahel korral  
 haawatud.



**Julius Wolberg,**  
 Riist. Praegu sõjaväeljal.



**Aleks. Keelmann.**  
 Saawatud 17. aug. Müüa  
 uue. te sõjaväeljal.



**Hendrik Wain,**  
 Tallinna kr. Saawatud  
 29. aug. pahem. käest.



**Roman Lõnnishof,**  
 Ratwerekst. Praegu sõja-  
 wäeljal.



**Gustav Kuusmann.**  
 alamohw. Anijalt. Praegu  
 sõjaväeljal.



**Ernst Brachfeldt.**  
 Kuitmekst. 10. novembri  
 pahem. jalast haawatud



**Julius Müller,**  
 wan. alamohw. Saawat.  
 13. augustil pahem. käest.



**Joh. Siltam,**  
 Pärnu kr. Praegu sõja-  
 wäeljal.



**Jaak Pikkor,**  
 Siwimaalt. Praegu sõja-  
 wäeljal.



**Albert Kingsepp,**  
 Karulast. Praegu sõja-  
 wäeljal.



**Aleksander Kuljus,**  
 Tallinna kr. Saawatud pa-  
 remast diast. 12. nov. 1914.



**Iwan Lahte,**  
 Mühumaalt. Saawatud  
 paremast käest 12. nov.



**Aleks. Maripu,**  
 Mühumaalt. Saawatud  
 pahemast käest 22. okt.



**Boris Rea,**  
wabat. Tallinnast.



**Roman Wiekberg,**  
wabat. Tallinnast.



**Jüri Kreemann,**  
Sagerist, sõjaväljal.



**Jüri Kullertupp,**  
Kojett, liikumas laatsaretis.



**Wold. Walter,**  
Tallinnast, tegevas sõjav.



**Feodor Siimann,**  
4. se r. vabem. käest ja  
kõigest haavatud.



**Sergei Rea,**  
praegu sõjaväljal.



**August Kallas,**  
Saapsalust, jalast haav.



**Jüri Saar,**  
Sina-Kobalust lang. 6.  
nov., tuuliga p ast läbi.



**Mihkel Timoska,**  
Kotvere tr., langenud  
2. detsembril.



**Aleksander Aurema,**  
Tallinna kreisist, Katust,  
praegu sõjaväljal.



**Johannes Lori,**  
Elganselt, paljudest la-  
hingutest oia võtnud



**Otto Janson,**  
Tallinnast, praegu sõja-  
väljal.



**Alekf. Printmann,**  
Kotverest, praegu sõja-  
väljal.



**Otto Aud,**  
Tallinna kreisist, praegu  
sõjaväljal.



**Nikolai Rea,**  
wabatahtine, praegu  
sõjaväljal.



**Jaan Markusson,**  
(Markus) Karulast, Võru  
kreisist, teadm. kadunud.



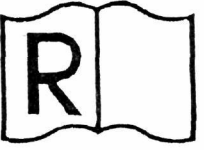
**Mihkel Kullertupp,**  
Kojett, sanitarina sõja-  
väljal.



**Aleksander Pihel,**  
Tallinnast „Bajant“ peal.



**Konst. Saarmann,**  
Saapsalu tr., 24. sept.  
porem. Käest haav.







**Gustav Lamm,**  
Kõust. 6. nov. haawat.  
Riikl. uueste sõjaväljal.



**Martin Driit,**  
Wõistust. Saawatud ja  
Sakjamaal wangs:



**Johannes Semistar,**  
Iangenud.



**Bernhard Kansmann,**  
Waltistist wabatahtl.  
Saawatud pahem. jalaft.



**Juhanes Wolberg,**  
Kõust. Põrutatud, para-  
nemisel.



**Gust. Pull,**  
Kurelaareft, wan. alam-  
ohwitser. Saaw. 8. nov.  
pajemast käest.



**Martin Siwlin,**  
Wõistust. Kõbel torral  
haawatud.



**Julius Wolberg,**  
Kõust. Praegu sõjaväljal.



**Alek. Keelmann.**  
Saawatud 17. aug. Riikl.  
uue-te sõjaväljal.



**Hindrit Bain,**  
Sallinna kr. Saawatud  
29. aug. pahem. käest.



**Roman Lõnnishof,**  
Kaltwerekst. Praegu sõja-  
väljal.



**Gustav Kuustmann.**  
alamohw. Antjalt. Praegu  
sõjaväljal.



**Ernst Brachfeldt.**  
Kõimetjast. 10. novembril  
pahem. jalaft haawatud



**Julius Mõller,**  
wan. alamohw. Saawat.  
13. augustil pahem. käest.



**Joh. Siitam,**  
Pärnu kr. Praegu sõja-  
väljal.



**Jaak Pikkor,**  
Eitwimaalt. Praegu sõja-  
väljal.



**Albert Kingsõpp,**  
Karulaft. Praegu sõja-  
väljal.



**Aleksander Kuljus,**  
Tallinna kr. Saawatud pa-  
remast õlgaft. 12. nov. 1914.



**Iwan Lahte,**  
Ruhumaalt. Saawatud  
paremast käest 12. nov.



**Alek. Maripu,**  
Ruhumaalt. Saawatud  
pahemast käest 22. okt.



Wannas'e illeskõde.

Salgate sõjahaawatuid Tallinna Eesti teatri maja „Estonia“ ruumides, ühes artisti ja halastaja õega.

## Wankuwal troonil.

Baldemar Urbani roman wabastamise sõjast.

(19. järg).

„Kurad wõtaks kõik müüsid,“ ütles Felice kägisedes ja ennaft pahasets tehes, kuna ta pikkamisi edasi komberdas. Midagi pidi ta ütlema, et ennaft mitte kahtlaseks teha, ja seal tuli tal just õigel ajal see Neapoli elanikudele nii harilik lendõna meelde.

Soldat sammus naerdes edasi, ja Felice komberdas ämbritega õue. Takistamata jõudis ta nüüd kaewuni, kus oma ämbriid pikkamisi ja ägisedes täitis. Nüüd tuli kõigefardetawam koht tema põgenemisel, tee wärawast välja.

Rumbagil pool wärawat põlesid kaks laternat. Seal ei olnud temal nii siis enam ämarusest abi loota, nagu wangihoone kodades. Suba kaewu ääres wiibides oli ta warasi wärawawahi poole piilunud. Koer jooksis üle uulitsa ja soldat meelitas selle ligi. Kohe oli Felice selles omakasu märkanud. Nüüd wõi ei ilmaski, mõtles ta ja komberdas julgeste wärawa poole.

Waht hakkas koeraga, kes saba liputades lähemale tuli, aega wiitna, ja selsamal filmapilgul, kui ta maha kukitas koera silitama, hiilas Felice kõhatades ja komberdades wärawast välja.

Sada sammu sealt eemal pani ta ämbriid ühe põõsa warju maha ja pistis jooksuma. Ta oli waba, waba kui lind õhus. Wahel seistes ja ennaft warju hoides, ja kui inimesi näha polnud, siis jookstes, hiilas ta üle wälise platsi suurele maanteele, mis Bortici ja Torre del Greco poole wiis.

12.

Mida kaugemale Felice linnast jõudis, seda wanksemaks jäi elu maanteel. Mõõda sõitsid weel mõned üffitud talupojad, kes linnaturult koju ruttasid, ja teeäärsetest kõrtsudest kostis joodikute lärm ja huilgamine. Kuna tal wangiriideid aga weel ifka ainult meekandja kuub warjas, siis pidi ta hästi ettewaatlik olema. Ja kõige suuremat hirmu tundis ta sellepärast nüüd maa-sandarmide eest, sest tollipiiril wõisid nad teda eht salakaubawedajaks pidada, läbi otsida, ja siis — oli ta kadunud. Igalpool arwas ta nüüd õõwarjust karunohkse müütsiga karabinerit välja kerkiwat, ja wahel läks ta suures ringis mõnest warjust mõõda, millest pärast selgus, et see teetulp wõi üffit puite oli.

Ikka waltsemaks muutus õõ, ikka ptmedamaks maantee. Minult Weesuw walgustas aeg-ajalt tulipunaselt õõgudes õõõ, kui tulepilwe wälja purstas.

Tundidekaupa traawis Felice edasi. Alles Torre del Greco lähedale jõudes, tulid tal hea Gennaro ja Asjunta jälle meelde, kas saab ta weel ilmasi Asjunta mahedatesse, magufatesse, lapsesilmadesse waadata? Mis saab temast ülepea? Ta oli põgeneja, oma ilusast, unustamata kodumaalt lahti listud, surma mõistetud? Kuhu? Mis ootab teda Torre del Greco? Kellele on ta dieti oma päästmise eest tänu wõlgu? Sest et don Gennaro sealjuures rohkem wabetalitaja kui ettewõtja oli, see oli selge.

Ettewaatlikult lähines ta sadamale. Tugew lääne-tuul oli wahepeal aegamisi tormiks paisunud, mis walge wahuga kroonitud merelaineid ikka kõrgemale ja kõrgemale kuhjas ja wihaselt wastu sadamasildu wirutas. Cemalt paistisid wäikeste purjelaewade mastid, neid oli kaunis kogu sadamas. Nüüd õõtsusid nad lainte mõjul, ja huludes wilistas tuul nende taklasis.

Sadamasuus märkas Felice ka üht suurt sõjalaewa, millel kuninglik lipp tagumises wastis lehwis. Jahtlaewast ei olnud aga midagi näha. Muidu oli sadam tühi ja wai. Tolliwahid, kes muidu alati sadamasillal ringi uitasid, seisid tormi pärast oma putkades warjul.

Kui Felice, sügawaste hinge tõmmates, sadamasillal seisis, et selgusele jõuda, kuhu poole dieti pöörata, astus korraga üks soldat tema juurde ja küsis: „Mis sa otsid siit? Kes sa oled?“

Felice sai filmapilguga terwest hädaohust aru, milles ta wiibis, püüdis aga nii hästi kui wõimalik oma üle walitseda.

„Mina?“ wastas ta nii süüalt kui wõis. „Kas te mind siis ei tunne? Antonio Stoppa on mu nimi?“

„Mis on sul siin otsimist?“

„Olge ikka, kapraliherra, mina olen kalamees ja pean ometi selle ilmaga oma paadi järele waatama. Kui lubate — te peate kohe nägema. Hei, don Leone! Don Leone!“

Raugele kajas ja rõttas Felice hüüd üle wee. Ta poleks nii tugewaste hüüda tarwitsenudki, sest kohe tõusis nüüd üsna tema lähedal ühe sadamas kiikuwate paadi pealt üks mees, nähtawaste kalamees, ülesse.

„He — — e!“ wenitas ta, „mis on?“

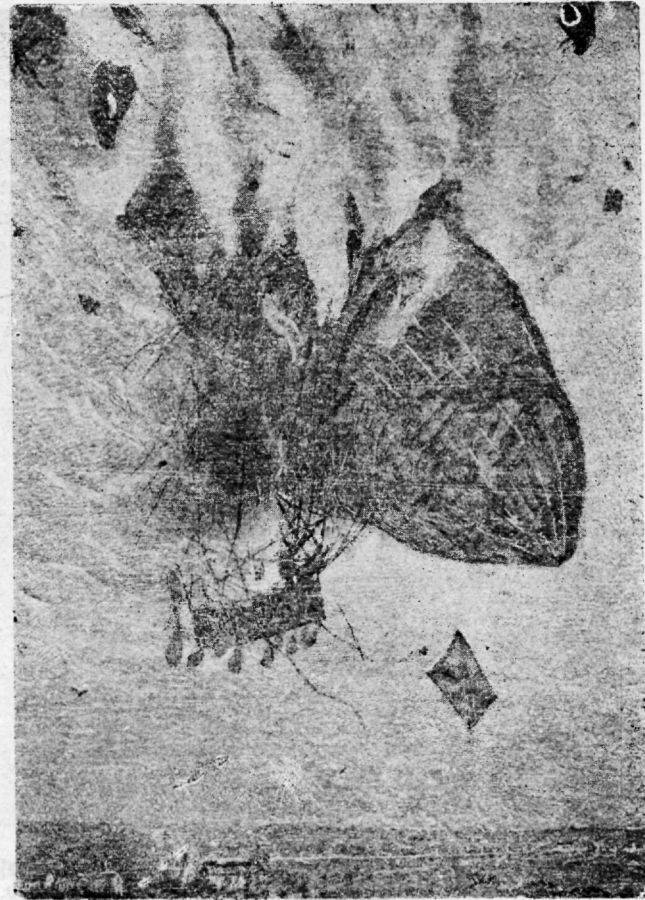
„Ruttu, Leone“, hüüdis Felice, „lülka paat siia. Meie peame „City of Aberdeeni“ peale. Kuuled sa?“

„Astuge sisse!“

„Stopp, stopp! Mis on teil „City of Aberdeeni“ peal tegemist?“ karjus soldat elawalt ja katjus Felicel olast finni tabada.

„Kes te olete?“ sähwatas soldat edasi. „Teie ei ole kellegi kalamees Torre del Greco. — Mis on teil selle laewa peale asja?“

Nähtawaste oli siin juba kahtlust olemas, sest soldat oli alles „City of Aberdeeni“ nimetamisel



Serblaste sõjawa tuleandmise läbi häwitatud Austria juhitaw õhulaew.

tähelpanelikumaks muutunud. Kas pidi Felice nüüd, kui pääsemine nii ligidal, sisse kukkuma? Soldat hoidis temast finni, ja sel kombel ta paati karata ei saanud.

Felice nägi, kudas mees all paatis temale märku andis, ja ilma et kauem mõelnud oleks, wirutas ta soldati tugewa rusitahoobiga selili maha. Järgmisel filmapilgul seisis ta paatis, mille mees kohe sillast ära lükkas.

„Teie wiite mind Inglise laewa peale?“ päris Felice sõudjalt ägedalt.

See nokutas, lühas aga siis ruttu juurde: „Wõtte see aer sealt ja aidake. Kas te ei kuule, mis sugust kisa see lurjus seal kaldal teeb? Ta kihutab meile sõjalaewa kukile, ja siis ei aita teid ükski Inglise laew enam.“

„Rad on wiist kuskilt poolt haifu ninasse saanud,“ wastas Felice, aeru kätte tõmmates, „sest alles siis, kui ma „City of Aberdeeni“ nimetasin, sai mees kahtlaseks.“

„Arwan juba, ega see „City of Aberdeeni“ esimehe kord ole sühulise asjaga tegemist teha. Tõmmake tubliste . . . Karju kuni ja lõheted, lurjus!“



Wene väed marsiswad austriaalaste käest ärawõtetud külasse. See ääres austriaalaste poolt maha jäetud haawatud.

See wiimane lause käis soldati kohta, kes iga-  
tahes põrgulärmi tegi.

Paat, milles Felice istus, lendas nagu nool läbi  
lainete tuletorni poole sadamafuus. Sa selle ees  
märkas Felice nüüd tõeste üht jahklaewa, mida ta  
ennemalt ei näinud, sest et tuletorni walgus tema  
filmi oli pimestanud.

Korruga kostis kaldalt pauk. Onn oli, et wee  
peal pime oli, ja sihtida ei nähtud, waid umbkaudu  
lasti.

„Tõmmake, pagana pihta,“ torises meremees, kes  
Felice oma paadi peale wõtnud, „wõi nad puuri-  
wad meil paadi läbi, enne kui meie ülepea laewale  
jõuame?“

Felice aerutas nii et higi suurte tilladena tal  
otsaesifelt tillus. Laewani oli weel umbes sada  
sammu maad. Seine, kolmas ja neljas pauk järg-  
nesid esimesele, aga kuulid ei langenud lähedale.  
Lasti nii siis ainult sellepärast, et kisa tõsta, ja saa-  
digi selle abil nii kaugele, et ka sõjalaewa peal lärmi  
hakati lööma. Felice kuulis mitmesuguseid wile-  
signaali, mille tähendust ta aga ei mõistnud, mitme-  
wärwilised tuled ilmusid sõjalaewal nähtawale, ja,  
lõpuks, hakkas auruwile kohutawalt mõirgama

„Üks, kaks, kolm! Üks, kaks kolm!“ kamanadas

Felice saatja ifka kiiremine ja kiiremine lugedes, et  
aerud taktis käiksid. „Tõmma, tõmma! Ma tahan  
äraneetud olla, kui meie mitte ennemalt sadamast  
väljas ei ole, enne kui nad oma suurtükilõksud laske-  
walmis on jõudnud seada! Üks, kaks, kolm! Üks,  
kaks, kolm — — — Uhoi!“

Graforralise jõu ja osawusega keeras ta nüüd paadi  
mister Tobias Halfbreadi jahklaewa äärde.

„Ruttu, Leone, pagan wõtaks,“ hüüdis üks hääl  
jahklaewalt alla, „kus te nii kaua magasite?“

„Ei saanud ennem, kapten! Rõis alla! Nad  
on meil kannul,“ wastas Leone.

Rõis lendas alla. Don Leone wistas otse Felice  
kätte.

„Roni ülesse! Ruttu! Meil pole filmapiltugi  
kaotada!“

Ja tõeste hakkaski jahklaew, kes ainult wälja-  
saadetud paati ootanud ja tundidekaupa juba auru  
all seisnud oli, nüüd liikuma. Kruw töötas, ajas  
wee wahule ja lükkas laewa pikkamisi edasi, tule-  
tornist mööda.

Rõit mööda krebides jõudis Felice jahklaewa laele.  
Waewalt seisis ta ülewal, kui tema ette üks mees  
kerkis, kes küll wäga hästi merejumala Neptuni  
mudeliks oleks wõinud olla. Pikk, jäähall habe,  
kortsus, tuulest punane nägu, targad walkjad filmad,  
millest nagu naljatulufesed sätendasid, ülepea sihuke  
mõnus ja pealtnäha wägew mees, et ta Felicele  
korrastealt meeldis. Peas oli tal tõrwaridest, aga  
peeneste wäljatõötatud kübar, mille tagumine äär  
maha oli keeratud, et wihtmaweel lihtsam tee üle  
selja oleks alla woolata. Lai ja tugew kuub oli  
samast weefindlast riidest, jalgu kaksid kõrged wee-  
saapad.

See oli mister Tobias Halfbread, jahklaewa  
„City of Aberdeeni“ omanik, miljonär, kes oma  
miljonid merefaubandusega teeninud. Ta oli wana-  
pois, algupäraste iseäraldustega, leidis omal ainult  
wee peal mõnusa olemat ja küsis alati eneselt, miks  
armas Jumal maailma puhta weest polnud loonud,  
sest kuiw maa tema arwates ainult laewaõitu  
suureste takistas.

„Well! Oled sa Felice Camboni?“ küsis mister  
Halfbread kaunis wiletas Italia keeles.

„Jah, eksellents, see ma olen,“ wastas Felice,  
wanaherrale kohe kõigesuuremat aunime andes, mis  
ta tundis.

„Seesama,“ jattas mister Halfbread edasi, „kes  
prefektil Liberio Romanol — —“ Siin peatas ing-  
lane, sest et ta sellekohast italiakeelset sõna ei tead-  
nud. Selle asemel tegi ta weidra loomulikkusega  
nõnda, nagu tahaks ta Felicet oma nimetisfõrmega  
läbi forgata.

Felice mõistis kohe. „Jah, eksellents seesama.“

„Well, sa oled tegema suur rumalus, sest prefekt  
Romano hea mees, tark mees ja meie sõber olema.  
Tahad suur rumalus jälle heafs tegema?“

„See on minu palawam soow, eksellents.“

(Järgneb.)



Raitsetraawides Ida-Preisimaal.

„Eetop.“

## Wälja koristamas.

1. detsembri õhtul lõppes Sohaifewist läänepool, R küla all, kahepäewaline lahing, jutustab „Ruski Inwalidi“ sõjajirjasaatja. Täna hommikul aga ütleb üks ohwitseritest minule:

„Vähme waatama kudas wälja koristatakse.“

„Ehkmesel filmapilgul ei saanud ma aru.“

„Mis wälja koristamist! Kus?“

„R. all. Seal lõppes ju lahing.“

„Koh?“

„Näh, seal koristatakse wälja. Maetakse langenuid. Kui näha soowite, peame kohe minema. Automobil ootab juba.“

Kümne minuti pärast logistame meie. Ühest äärest teise õõtsudes, kitsal ja ülemaära sopsel külateel.

Witmaks jõudime küllasse. Paarkümmend maja tee ääres, poolelt pajude ja pödsaste warjus. Rahulik ja waike. Siiaks isegi waike. Küllate on otsekui wälja-surnud

„Nähtawaste on kõik wäljale läinud,“ tähendab minu feltfiline ja käsib autojuhti külast läbi jõudes, paremale poole pöörata.

Jõudime ka sinna. Näeme inimesi igalpool kuhu waatad. Seisawad üksteistes salkades. Songiwad ringi niisama ka salkades ja üksteist. Jääwad seisatama, kumardawad maha.

Kümmetond sammude teest eemal kaewawad paarkümmend talupoega, wanad, noored ja üsna poisikesed, auku, süld lai ja sammude nelikümmend pift.

Kraawi kaldal lamawad liigi sada Saksa soldati furnukeha, ofalt kõrwtuti, paiguti üksteise peal.

Ustun ligemale ja filmitsen põnewalt, kaua, wõib olla isegi wastu oma tahtmist, sest et filmi selle pildi pealt ära pöörda ei suuda.

Lamawad wurrudeta poisikesed ja habemikud; lamawad mustatöölise jämedate näojoontega mehed ja pisut rohkem lihitud näoga poolharitlased, wõib olla ka päris haritlased. Kuid kõikide näod on mustjas-sinakad, pösed sügawaste auku wajunud, nina- ja lõuasojad ebaloosult terawad. Ja kõik werised.

„Oh, werd on siin väga-palju. Ühel on pommitild näosse sattunud, ja näo asemel mustendab niilik tume werelaik, mustjate liharäbalatega. Seal kõrwal on pommitild teisel käe õlast maha rebinud: munder, piiksid ja isegi saapad on üleni werrega kaetud. Edasi — inimeseteha ülemine pool, — mõlemad jalad alt ära ristud.“

Tunda on mingisugust magusawõitu, wänget haifu. Süda hakkab pöörutama.

Korruga kuulen noort heledat häält:

„Näe, kui ilusad traafid!“

Lahtirebitud mundriga sakslase furnukeha kohal, mille ebaloosult walge, punaste karwadega kaetud rind poolelt paljas on, kumardab wiie-künetist aastane noor-meis, tema kõrwal seisab tema pisut wanem feltfiline. Nähes, et feltimees tema mõttest aru saanud ja isegi heaks kiidab, kumardab noorem furnukeha kohta, teeb traafid lahti ja tõmbab nad sakslase raske teha alt suure waewaga wälja. Ühest kohast on traafid werrega määrinud, — kuiwatab käikiega, raputab paar korda ja pistab kuuetaskusse. Astuwad edasi.

Iga wiie-kümne minuti järele jõuab sinna kohta, kus ma seisin, talupoja wanter. Iga wankri peal on sakslaste surnutehad. Strashnik, kes surnutehad matinist korraldab, karjub:

„Astu lähemale! Tõmma maha! Mis wahid!“

Raks meest krebawad päralt jõudnud koorma otsa. Minuti pärast langewad sealt hallid kogud üksteise järele nagu jahukotid maha.

Dudne! Iseäranis kui furnukeha jalge peale (püsti) kukub. Silmapilguks jääb ta kergelt taarudes püsti, wahel pärani aetud klaasiste filmadega, üleni werine, ja langeb siis raskest feltimeeste kõrwa.

Dudne. Kuid siin ei panda seda tähele. Siin töötatakse, koristatakse wälja.

„Panete warsti mulla alla?“ pööran ma strashniku poole.

„Ei weel! Haud ei saa enne poolteist tundi walmis!“

Lähem eemale. Sada samm sellest kohast eemal, kus ühishauda kaewatakse, satun Wene raitsetraawi peale. Maas on lõpmata hulk ühijaks lastud padrunist, lihe jalawäe polgu soldati äratistud õlalapp, puulusikas, kirjajumbrikud wenekeelsete adressidega.

Suwitaw, kus siis meie surnud on? Mõõda lähem parajaste üks wanameis. Pööran selle küsimusega tema poole.



Wene lastatad sõidavad omatehtud parvega üle jõe.

„Juba maha maetud!“ wastab wanamees. „Täna hont- mitkul. Meie oma si oli wähe. Nuttu saime walmitis. Rää, seal see rist!“

Lähen edasi. Veel üks rida meie kaitsekraawisi. Ees- pool, umbes poolteist saja sammul peal, tõlledab fakslaste kaitsekraaw. Seal on inimesi, wanamehi, lapsi, isegi naiste- rahwaid. Rõnniwad pikkamisi pikuti kaitsekraawi, otse kaitse- kraawi sees, seisatawad, kumardawad, wõtawad maast kord täie padrunipati, kord koti, kord ranitsa, kord lihtjalt paberitükki.

Ühte kohta on terve salt kogunud: kaitsekraawis istu- wad, rinnaga wastu kraawi eestilge najatades, faks surma- tud Saksia soldatit. Istuwad otsekul elusad: ühel silmad lahti, teine aga hotab tardunud kätega ikka veel laske- walmitis piisist.

„Püha ristike! Just kui elus!“ kuulduwad läbisegamine tähendusel.

Mõlemil on peaaegu ühes ja sellesamas kohas, paremasti silmaft pisut kõrgemal wälte, mustendaw ja nüüid juba pu- nalas-lilla piiriga augute. Mõni samm edasi lamab surnu- teha, käed laiati põigiti üle kraawi. Edasi veel ja veel.

Umbes wersta pikkuse maa peal loen kaitsekraawis kahelkümmeend faks surnuteha.

Jah, siin on palaw lahing olnud. Kaitsekraawi kaldal ja põhjas wedelewad helekollase liiwa peal sadanded ümar- gused tinatuulid — need on meie suurtükid olnud, kes waen- lase kaitsekraawid srapnellist tääs puistanud.

„Mis sa wahid? Wedi wälja!“ kargatab strashnik.

Raks wõi kolm meest kumardawad surnuteha üle ja tiriwad kraawist wälja. Siis weab juba üks teda kättpidi, mahel ta jalgapidi, lähedal seiswa koorma peale.

Waatan ringi ja näen oma naabruses wähemalt kümme- kond sõhuteft raskelt edasi wantstiwaid ja fakslaste surnu- tehast järel lohistawaid mehi ametis olewat. Lohistab koorma juurde, upitab hobusemehe abiga wantri peale ja läheb järgmiselt tooma.

Wahel leidub surnutehast ka mujalt kui kaitsekraawidest. Reid näeb eemalt: ebaloomulikul suurte hallide kühmudena poistawad nad muidu ühetasase wälja pealt.

Ustun ühe niisuguse kühmu juurde. Lamab pahema külje peal, sinel üle, sineli alt jalad suurtes jaabastes wäljas. Rõwral aut — kaitsekraawite ühe inimese jaoks.

Pilt on minule selge: julge mees kippus edasi, kaewas omale kraawile; istus seal sees, lastis, sai haawatud. Oksel pimeditus otustas omade juurde tagasi roomata. Kuid sai kõigest mõne sammul ronida: nõrkles werekaotuse tagajärjel. Salltas tal nüüid kilm wõi tahtis ta pea kohal pimestawa walgusega lõhewate srapnellide eest ennast war- jata — tõmbas sineli üle pea. Ja suri.

Kumardan ja lütkan sinelihõlma lahti. Igapäewane nägu wälte habe- mega. Käed walged, peenikeste sõrmedega, ei ole lihtnimene. Haawatud rinda. Eestpoolt on haaw wälte, aga seljatagant on nähtawaste tubliste lõhki rebestanud — surnuteha all on suur must werelomp.

Boolelti mundri hõlma wähele pis- tetud paremas käes walgendab paberitükk. Ettewaatlilikult tõmban kirja wälja. Wälja langeb sealt pooleaastase lapse päewapilt.

Neli lehekülge on peenikest kirja täis, õrnad armastusesõnad. Iseärants kogu- taw on wiimane rida:

„Aga meie pojake kordab lihtelugu: tahan, tahan, et isa tuleks!“

Keiser Willem unistas terwe oma eluaja juure wäejuhataja, ärawõitja kuulsuseft. Terwe oma walitsemiseaja pühendas ta sõja ettevalmistusele, mida kerge, isegi rõõmsa meelega alustas. Järelnõmlemataft lütkas ta oma wäeosad

läände ja idasse ning ajas poole Euroopat werd täis.

Werisele keisrile werine kuulsus. Olgu ta selle naise ja ema ülemaltoodud rida sellesse „kuulsusepärge“ punutud.

Bõöran ühishaua juurde tagasi. See on juba walmitis. Kraawjad on labidad tõrwale heitnud ja loobiwad nüüid surnutehast autu. Wõtawad õladest ja jalust kinni ja wis- kawad haua põhja põigiti. Ühte ritta ei ole surnutehad ära mahtunud — loobitakse üksteise peale.

Kõik. Wanamees, kellel wafsmärt rinnas, lütkakünnit, wõtab miitfi peast. Paljastawad ta kõik teised pead.

„Isa meie, kes Sa oled taewas!“ loeb wanamees walju häälega ja selgeste. Palwet lõpetades, wõtab peoga liiwa ja wisab hauda. Kõik juuresolijad teewad sedasama.

„Aja kinni!“ komandab strashnik.

Kuldse liiwa alla kaowad järkjärgult werised pead, käed, jalad. Weerandtunni pärast tertib ühishaua peal pikk hele- kollane kühm.

„Aga nüüid minu järele!“ lamandab strashnik kaewaja- tele. „Pole aega raisata. Täna peab tingimata veel faks hauda tegema.“

Ja läheb edasi. Tema järele hauakaewajad, labidad õlal. Lähewad haudast „tegema“.

„Meil on aeg koju minna!“ ütleb mulle mu seltsiline. Mõne minuti pärast õõtsume uueste automobiliil. Waa- tan tagasi. Igaspool wäljal inimesed. Tõõ keeb.

Wälja koristawad.

### Wäljawõtted Saksimaa naiste kirjadest nende sõjas wiitwatele meestele.

„... Ja veel, kallid Fritz, palun Sind saada mulle üks naisterahwa uur kuldletiga. Kui wõtad — waata, et uuri ja keti peal proov oleks.“

„... Kas ei tõmbaks Sa veel mõnel surnul head saa- pad ära, minu isa jaoks; saapad, mis sõja algusel saatsid, on juba läbi.“

„... Kui Wene naisterahwast toreba kasulaga tresh- wad — laje ta maha, aga laje otjaette, et naht rikutud ei saaks: arwa umbes nii minu kaswu järele.“

## Kirifuteel.

Uue aasta hommit. Selges taewas lumawad pool-  
tustunult mõned kiskitud tähed, päike waatab weripu-  
najelt mabalalt üle jätenawa lume, aiateibades raskub  
patane. Wingudes kriisub lumi saanide ja regede jalaste  
all, rõõmsalt kõlawad kaelatujused ja aifatellad, noolena  
jookiwad aurawad hobused mööda siledat ja libemat teed,  
jalgadega lumetuhka ülesse wifates... Kõlm on... aia-  
latriides raskub patane...

Wilditud jalas, pilt, kandadeni ulataw, kasutas seljas,  
kats paari „lapakuid“ täes, ninani rätikutesse mähitud,  
jaab Dru eit Kingu mammi, kes niisamuti täieste „watti-  
bes“ on, fätte.

— Tere ommitust... hüwe uut aastat!..

— Deh! — pöörab ennast Kingu mammi natute  
kohmetult ümber, — no kisse'nd kõhe ninda äkitselt...  
nääh, jaab dige ka mõne aja pera Dru Madlit nähe...  
tere ommitust, tere, üwe uut aastat tah! No tuba's  
sina ka sene külmeaga jala tulema allasid?..

— Oli mull ilke woormies ka, no eks jalad wõtta-  
ned allaned kõhe ninda küüsitama, et muudtu rõnifingi  
Paulite kõhal päält maha, wanamies läks obusega ees.  
Nät, tall panin ommitu kats paari jutti jalga, wilditudi  
ka ilke... ja ega sie külmgil tänä siis utuke ole, nät, kõhe  
ku tää wade wällä pistab, kõhe just ku tangidega aarab  
kinni... — ja hoolega kohendab ta teretamise ajats käest  
äravõetud sõrmituid ja lapakuid tagasi... — no aga tuba  
sina, kas olehti kõhe üksi wai?..

— Mina jäingi ilke jo nagu natute iljast... nät,  
meil oli jo tänä ommitu kõhe wael niisite tähtus asi, —  
wanal kirjul oli wafikas, kõhe niisite härjamurakas, et lasi  
wade täia...

— Deh, wai kõhe uue aasta ommitu!..

— Kuule jah, nät, sääl tämä uilas kewade kõhe just  
sene paraja aja... August ja Liisa jäidki ilke wael jääma,  
— wai nied noored siis nüüd ninda kürest walmis saawad,  
sääl waja jo ilke koi, — traed kaela ja... wanamies pidi  
ka ilke tulema, nägis jo wilditudi ahjult mahawõttama...  
ei mina jõudand ootada, allasidgi ees tulema, ku mööda  
säherwad, eks siis alla pääle...

... — Epruu! alt ära!.. — kõlab seljatagant.

— Deh! — tähtu astuwad mõlemad eided  
tagasiwaatamata teine teiselepoole teekõrwale, pooleääre  
sügawusesse lumesse, wuhjehedes lendab terge saan mööda.  
Sutulõng on filmapilgulks katkestatud.

— Kui wana sie sinu wanamies ka nüüd juba on?  
— pärib Dru eit, endist ainet aruanustades.

— Ei mina tia... aher oli, ku õstasit teie!..

— Kenest sina nüüd räägid?

— Kirjust ilke... aga teda sina's perid??

— Wanamiest ilke!..

— Deh, no wahi nitid... — ja mõlemad eided puh-  
tewad südamest naerma...

Mabalad, läikiwad, tulumed kalossid jalas, suur, kar-  
wane, kõrwadega tuhtrunahast müts peas, hiilgawa käe-  
pidemega keppi käes wibutades jõuab kikka Albert naisele  
järele. Ta proovib nendest kõrwalt mööda minna, kuid  
kõhe wajub ta üle kalossi pooleääreni lumesse; ja kuna  
eided teineteise kõrwalt läiwad, siis täidawad nad kitsaroo-  
pälise saanitee nii täis, et kõrwalt teel mööda minna wõi-  
mata on. Ja Albert waatab teed ja eitefi, eitefi ja teed,  
siis omi mabalaid läikiwad tuluuusi kalossifi, sügawat lund  
tee ääres ja kõrgeid wilditud eitebe jalas... teeb hääl  
kõrwalt ja hüüab äkitselt:

— Epruu... alt ära!..

— Deh! — kikkab Kingu mammi, ja juba seisawadki  
mõlemad eided tagasiwaatamata tee kõrwalt pooleääre sü-  
gawuses lumes, kuna Albert ruttu nende wahelt läbi  
sammub...

— Ah sina jumalawallatu tall... — pahandawad  
eided, teale tagasi ronisid...



Sertsegowinlased walmistawad endid mäsule Austria-  
wastu ette.

Kuid Albert, mitte selleasja meeski, sammub omi  
tuluuusi, läikiwad kalossifi waabeldes ja hiilgawa käepide-  
maga keppi wibutades rahulikult teed mööda edasi — juba  
tutt maad eitedest eemal...

Rubkas.

## Järwewanafese ots:

Sga aasta tuli Ülemiste järwest wana aasta õffel  
keegi wanamees wälja ja küsis estimese ettejuhtuwa linna-  
wahi käest, kas Tallinn walmis on. Talle pidi ilka was-  
tama, et linn kaugekki walmis ei ole, et weel palju pooleli  
on, sest mitidu oleks wanake järwe linnale kaela lõhnuud.

Wastad kadusid ja wanake jäi ilka enam ja enam kõssi.  
Ja kui ta tunamullu wanaaasta õffel ilhe poolhoobnuud linna-  
wahi käest küsis, kas linn walmis on, wastas see meelt  
heites, sest tema Madli oli talle fiselestamise asemel luuaga  
kullasje andnuud, et Tallinn täitsa walmis on.

Järwewanake jahmatas ja kullus, kui humalakott, istu-  
kile; kuid kobis aga kõhe jälle illes ja purnus järwe tagasi.  
Pinnawahi aga ootas ja ootas, et nüüd uputus tuleb, aga  
ei midagi...

Koju tagasi jõudes ja kõhuli järwe põhja pikali heites,  
murdis järwewanake selle ille pead, kudat tallinlased, kes  
seni ilka lapselikult uskusid, et tema neile ilhe böga järwe  
kaela suudab saata, koreaga asjast aru said. Ja wanake  
otustas, mitte enam enne surma järwest wälja minna, —  
arwaku tallinlased, et ta surnuud on.

Kuid kuri saatuse ei andnudki talle enam tänuwuse  
aasta wahetuseni elupäiwi. Lugu oli järgmine.

Suwel oli pöud. Westi aga kadus järwest januste  
linnalaste kõrisse, ja peale tulemas ei olnud teda kusagiltki.  
Ja wiimata, kui järwewanake, kes kama kikkakil gaaswabriku  
asjade ille järele oli mõtelnud, ilhel päewal piisiti tõustis,  
ulatassid tema sassis juurfed weest wälja.

Wanake kohlus hirmfaste ära ja kullus kummuli, kus-  
juures ta libastades pahema jala päkaga soppa weetorusse ajas.

Mis nüüd teha?! Seal tuli wanakesel hea mõte. Ta  
hakkas palawikulise hoolega järwe põhja auku kaapima, et  
senitaua, kuni järwes weel mõni waadi täis wett on, mitte  
kuiwale jääda... Westi aga alanes ja alanes ja wanake  
kaapis ennast ilka sügawamale ja sügawamale...

Kuid ka järwewanake oli inimene. Ja ilhel päewal,  
kui päike kangeste kõrwetas, oli ta magama jäänud.

Kui järwewanake jälle illes ärkas ja istukile tõustis, ula-  
tas tema karwane teha nabast saadil weest wälja. Önn  
weel, et õõ oli, kes teab, mis mitidu oleks juhtunuud, kui  
mõni teda, kui hitalaste ebajumalat kofet järwe istuma oleks  
nõtnud.



Age wõitlus fakslastega on möödas. Nüüd istub Prant-  
suse soldat maha ja kirjutab koduse kirja.

Järwewanake kohtus aga ise nii ära, et hull ihukarwi maha langesid. Neid leiti mitmepool joogiwee kraanidest; nad olid wäga kudest wälja tulnud wäikste konnapoegade sarnased.

Nüüd oli järwewanakesel niisama kitsas käes, kui Rehken-  
pükki Jasfil, kes just altari ette minnes kogemata oma noo-  
ritu laulatusleidi peale nina nuustas. Mis teha?! .  
Kutu weel sügawamale kaapida? Aga juba hakkas loitma. . .  
Ja kauaks ja kaewu põhja warjule jääb! . .

Ta kobis illes ja ro. is kalda peale. Ja korraga rõõga-  
tas ta rõdmu pärast waljuste ja palju hirmjamine, kui „Ema-  
lepa“ pull, kes „fusla“ alla jäi.

Cemalt paistis meri. Ja wanake pani, tudas ta päta-  
jalad aga lubasid, mere poole jooksu.

„Sa! Ilmas on weel ruumi küllalt!“ harutas ta enda-  
misi, kui ta õnnelikult merde oli jõudnud ja Russalka rusude  
peale maha istunud. „Oleks ma ikka siis katsunud järwe  
kudagi linnale kaela lasta, kui seal wett weel küllalt oli;  
ega's ma kuwale ikkagi oleks jäänud. Aga näe, kui waks  
jõid, peletised!“

Werd mööda ümber uitades, lõi ta kord ühe Sasse suur-  
tilki paadi kummuli, kes temast üle sõites tal keset pea lage  
tubli tordi juukseid ühes peanahaga ära kriimustas. Seda  
mürgati Sassa rõõwristlejalst ja halati tema peale küll pom-  
misi, küll miinisi lastma. Misti ei trehwanud. Kuid põge-  
nedes jooksis ta ise kogemata kõhtupidi ühe ujuma miint  
otja ja plahwatas lõhki. Tema pead kuuldi weel õhus  
ohkama: „Oleks ma ometi naise ära wõtnud!“

Kiwilombi Jants.

Niguliste uul.  
nr. 2

**Päewawiltnil Wannas.**

Niguliste uul.  
nr. 2.

Rõõksugu üleswõtted.

## Parandamatad.

Provisor'i jutustus.

Sügisel on igas linna aptegis töök palju: influentja, kõiksugu külmetamised, leetrid, jookswad, kõik need mäsfa-  
wad oktoobrituu algusest peale kuni ligi jõuluni, mil läre  
külm sellele tõbehoole lõpu peale teeb. Kuid tänawu sügisel  
tuli weel hull sühufesi haigusi juurde, mille wälispidijeks  
rawitsemiseks wiinapiiritust tarwis läheb, näit. pimesoole  
põletit peale lõtamist, murbumised, nikastused j. n. e.

Päris imestama paneb, kui palju niisuguseid haigeid  
praegu meie linnas on!

Kadedats läheb meel ka arstide peale, kes neid haigeid  
rawitsewad: wõiwad tubliste oma abiandmise eest teenida.

Pisut imelik on see, et neid piirituserohu arstisedelisi  
juuremaks osalt mitte päewaajal ei tooda, waid õhtuti,  
otsekui ilmutsi see haigus kindlaks määratud tundidel.

Ustub seal aptegisje naisterahwas, nähtawaste teenija,  
ja ulatab mulle arsti poolt wälja antud rohusedeli lähe  
rohu jaoks.

Õimene rohi: Hiina-tinktur balderjani tillabega segatud,  
teine aga „wälispidijeks tarwitamijeks“ — 95 traabiline  
piiritus.

Rohusedelil on haige nimi ja arsti allkiri.

Kats rohtu: üks fissewõtmijeks, teine pealemäärimijeks;  
kas wõib weel kahtlust olla, et rohutarwitaja tõeste pime-  
soole põletiku tagajärgele all kannatab, mitte aga paran-  
damata joodit ei ole, kellel ainult piiritust waja on.

„Kes teil haige on?“ küsin tüdrukult.

„Herra muidugi!“ wastab see.

„Aga mis haigus tal on?“

„Pimedada soolita põletit.“

„Kas operatsioon tehki?“

„Mis?“

„Õigati?“

„Õigati näh, ise weel mistassin selle sooleotsja solgi-  
ambrisje; karjus et maja rõtkas, nü walus oli ja . . .“

„Hea küll. Tunni aja pärast!“

„Kas ei saaks rutem: herra on sel ajal sõdima har-  
junud.“

„Wõib olla, eht saab ka?“

„Ma lippan selle ajaga worstipoodi“ ütles tüdruk ja  
kaob uksest wälja.

Beerandtunni pärast on ta juba jälle aptegis ja tutub,  
rohtu oodates, pingi peal.

Weel paarkümme minutit, ja mõlemad rohud on  
walmis.

Ta maksab raha ja saab rohud.

Kui ta uksest wäljas on, astun ma meelega atna  
juurde ja waatan: mõni samm aptegist möödas wirutab  
tüdruk wäiksema klaasi Hiina-tinkturiga wastu uulitsakirja  
puruks ja lippab teiseaga — piirituselaasiga — edasi.

Waat' sulle pimesoole põletikku!

Aga juba on teine aptekis. See kord haige ise, wi-  
saka riides isand, keikmises wanuses.

Ta ulatab mulle rohuklaasi kollase sedeliga. Selle  
sedeli järele on juba 200 grammi piiritust antud, sest et  
sedel arsti poolt allakirjutatud oli.

„Õige heaks, andte,“ palub ta.

„Ei saa,“ wastan ma.

„Misjulgusel põhjusel?“

„Ka teist korda peab arsti allkiri olema.“

„Kuid piiritus ei käi ju kihwtiste arstirohtude hulka!“

„Paluge arsti allakirjutada, muudu ei ole luba.“

Jand laotab käja, ahwardab kõitidesse departeman-  
gudesje kaebada ja kaob . . .

Poole tunni pärast on ta uueste aptegis, see kord  
wõidurõõmsa, uhke näoga.

„Siin on!“ ulatab ta mulle rohusedeli arsti allkirjaga.

„Oh, neid parandamataid!“





## Olletegu Pelgulinnas

eht

Anne õnnetus ja Laugu õnn.

Jaan on kõige targem mees  
Terwe Pelgulinna sees;  
Tema armast Anne ta  
Ei wdi lolliks pidada.

Elasivad nii kui tuid  
Rahkesti talwed, juid  
Wakfekt ilma lasteta  
Rahus naabrirahwaga.

Jaani käsi hästi käis,  
Pung tal ifta raha täis;  
Ann aga laugu-lehmaga  
Korjas mõnda rubla ka.

Jaani ei iial kõrksis joo,  
Ega wiina koju too.  
Anult Jõulupühadeks  
Loob ta dlut maiajaks.

Aga kahjuks tänawu  
Kuiwaks jäänud Jaani suu,  
Sest et õllepoobijä  
Weel ei lahti tehtudki.

Ann seal arwas: „Jaanite,  
Eks me ise dlut tee?  
Toome turult humalaid,  
Pinnatseid ka magusaid.“ —

„Sinu nõu on wäga hea!“  
ütles Jaan ja sammus pea  
Õllemoona järele,  
Wida kandis todusse.

„Aga kutsume nüüd ka  
Õlle-põhja panija!“  
ütles Ann nii nutikalt: —  
„Wuudu ta ei jookse alt.“

Selle wastu Jaanite  
Legi reise otsuse:  
„Wine tühja asjaga  
Ea weel naabrit tüütama!“

Õlleleiwad panni sees,  
Kadakad ka keewas wees,  
Kolja-astjal naga ees —  
Jaon on ideoi meistrimees!

Wjatundja waatega  
Raha sisse segas ta.  
Kallas teewa wett siis peal —  
Õlletraam on walmis seal.

Kui ju mekki ligunes,  
Jaani keel ka lipitjes,  
Loobi sisse tahtis ta  
Lasta wirret woolata.

Wirre tilkus till-tilk-tilk!  
Mis tal wiga, paha silt!?  
Miks ei jookse sorinal,  
Mis on wiga astja all?

Ann siis noomis: „Mädja nüüd!  
Kõik on sinu jonni süüd.  
Põhja panid pahasti,  
Nüüd ei jookse sugugi!“

Jaani küll taua kannatas,  
Õlle kallal setelbas,  
Wahel puhus nagast alt,  
Wahel sobras ülevalt.

Witu tundi möödas ju,  
Kuiw on ifta Jaani suu;  
Loobis wirret lontsuke,  
Seegi pakju-segane.

Kõige wiimaks õhtas Jaan:  
„Mis ma oma waewast saan?  
Süüd on turu-linnatseid,  
Kuhugi ei kõlba need!“

Ann nüüd lausa pahandas,  
Jaani jonni süüdistas,  
ütles: „Pinnatseid on head,  
Pesta tuleks sinu pead!“

„Aga sul me peseme!“  
Sähwas äge Jaanite.  
Loobist wirde walgas ta  
Anne pähe korraga.

Nüüd aga Jaani tabas hoop,  
Mii et nurta lendas toop,  
Kolja-astjas ühes ka  
Kummuli käis kantsuga . . .

Mis siis selle järele  
Teinud mees ja naijake,  
Wjalugu sest ei tea,  
Ei ka olets kuulda hea.

Ann oli hoopis tujane,  
Kui wiis juua Laugule,  
Pühtis filmi põllega . . .  
Laut peab Jõuluid õllega.

24. detsembril 1914.



„Wanaõdna ütles: seal on hea, kus meid ei ole, — see on sellepärast, et seal, kus meid ei ole, ta seda edwistamist ei ole, mis meie sinna endiga ühes wiitfime.“

### Peitepilt.



Raru kurdab, kus on mees,  
Kes mind kettipidi wiis?

## Teaduse tähtsaamat 1915. a. jaoks.

Igapäewases elus tarwisminewate juhatusetega. Hind 15 kop.

Tulusad juhatused: Mõned arstirohud ja nende tarwisminewad. Raisterahwa kodu-aptel. Rana ei saa murenda. Wiljapuu aed. Põõsas-puud. Sügisene istutamine. Seente kaswatamine. Tulusad õpetused. Humalad. Ilmakuulutajad. Jäneste ja muude loomade eemalhoidmine aedadest. Lamaste willa kaswamise ebendamine. Riha mädanemise eest hoida. Rahalatt hobuseriistade ja rihtmade jaoks. Kodu-õlu. Dunastid ja pirnistid alal hoida. Pärimis walmistamine. Peet-õli ja mõju sigade söötmise juures. Piima proowimine. Piust-õli pihastamise ja põlemise eest hoida. Saapawiks ja müüre. Seebi walmistamise kõige lihtsam wiis jne. jne.

## Rahwa tähtsaamat

1915. aasta jaoks. Hind 3 k.

Kõige kasulikum ja tulusam maa ja linna rahwa talend. Saada igast raamatukauplusest. Teaduse kirjastus. Tallinnas Sarju ja Kõrre tähe nurgal 46/45.

„Meie Matsi“ toimetus palub austatud

## päewapiltnikka

temale lehes awaldamiseks ajalohaseid üleswõtteid saata, ühes lähema selotusega. Tasu harilik.



Tagajätele sõja lõpul.

### Sõjajärgelised filmid.

Wene rautede inspektor, insener S. N. Kulshinski, kes wahapeal Galitsias wiibinud, jutustab ühe ajakirja kaastöölisele järgmist:

See oli alles sakslaste „esimese“ sissetungimise puhul. Wene lased olid sunnitud Kamenets-Podolskist lahtuma. Teiste seas lahkusid linnast ka üks raudtee jaama sandarm, raudtee meister ja mõned töölisid. Istusid dresina peale ja sõitsid.

Olid juba mitu wersta sõitnud; korraga näewad eemalt austrialaste maakuulajate falka vastu tulewat.

Austrialasi nähes hakkas sandarm nii kangeste kartma, et nagu kera dresina pealt maha weeres ja, kuna raudtee sealt kohalt 3—4 silda kõrge oli, siis sai ta hea sõidu kuni alla raudtee kraawi.

Sandarmi kukkumise tagajärjed olid aga hoopis ootamatad ja wastupidised. Austrialased pöörasid hobused ringi ja kihutasid minema.

Pärastpoole wõeti sellest maakuulajate salgast üks austrialane wangi ja siis alles selgus mõistatus. Sellest juhtumist kõneledes, tähendas wangi austrialane:

„No meid teie ikka ninapidi wedada ei saa. Tunneme juba teie wigurist.“

Selgus, et austrialased Wene kasakate ja soldatite sõjakaualusest juba nii palju lugust kuulnud olid, et ka sandarmi kukkumist mõneks uueks ja neile hädaohlikuks sõjawiguriks pidasid.

### Sõjakangelased.

Sõjaminiisteriumi ametlik leht „R. Jnu.“ kirjeldab 2. ja 16. roo meestele tangelajetegu, kes S. jõe kaldal sõjandale kolmele Austria polgule kolm päewa ja ööb vastu pannud. Kui neil wiimaks pabrunud otja lõppefid ja abi kühagi enam saada ei olnud, otustasid nad neljandal öösel, 20. oktoobril, järgmisel hommikul waenlasest läbi murda katsuma, sest paigal wiibimine muutus ikka rohkem wõimatuks.

„Parem wõitluses langeb kui ennast wangi anda,“ ütlesid nad.

Ühtlasi taheti aga ka polguilemale sellest otusest teada anda. Kutsuti mehi wälja, kes sõnumiwõimide oma peale wõtaks ja selleks waenlase kuulirahke all seiswast käreba moolusega jöest üle ujaks.

Ette astus alamwäeline M a u d j e p p. Kange wõhjatunne läes wõttis ta riidest lahti ja täitis waenlase kuulirahke all ülesande. Teisel kaldal, polgu laatsaretis wiibides, kus tema leha soendati, tahtis ta wägise uueste oma meeste juurde tagasi ujuda, aga teda ei lastud.

Järgmisel päewal taganes waenlane.

**Meie Matsi järgmine (21.) sõjanummer ilmub 10. jaanuaril ühes mitmewärwiline seinatalendriga.**

„Meie Matsi“ aasta tellijad saavad hinnata tasuta:

Seinatalender 1915. Teaduse tähtsamat 1915. a. — 15 f. Tallinna linna plaan — 25 f. 6 ja 7 Moosese raamat — 2 r. Etungi awaldused — 60 f. Seitseme liiduriigi hümnused — 40f. Kodune toll — 1 r.

Särelehtud „Meie Matside“ eest hoiatame!

Агас. 2008. гонимую. Востанов toimetaja Jakob Jaason. Wäljaandja J. Puri. — R. Schiffer'i trükk, Tallinnas.

EESTI  
RAHVUSRAAMATUKOGU  
AR